

LJILJANA KOLENIĆ*

HRVATSKE JEZIČNE NEDOUMICE

Ivan Zoričić: *Tragom jezičnih nedoumica*, Zavičajna naklada «Žakan Juri», Pula 2004.

Ivan Zoričić, pulske sveučilišni profesor suvremenoga hrvatskoga književnoga jezika, objelodanio je knjigu jezičnih savjeta. Hrvatske su jezične savjetnike u prošlosti pisali Ivan Broz, Nikola Andrić, Sjepan Ivšić, Ljudevit Jonke, Dalibor Brozović, Stjepan Babić itd. Ivan Zoričić podsjeća nas i na svojega zavičajnika Tone Peruška koji je također pisao jezične savjete. Knjigu je podijelio u tri velika poglavlja: *Iz hrvatske jezične današnjosti*, *Hrvatski za oko i uho* i *Mala kronika hrvatskog jezikoslovlja 1999.-2003.* Ponajviše pozornosti u knjizi autor posvećuje hrvatskom pravopisu, naglasku, leksiku, imenima. Članci su kratki, jednostavno pisani, namijenjeni svakom jezičnom znatiželjniku. A znatiželjnicu su oni što stalno tragaju za boljim i prikladnijim izrazom. Jer znatiželja, podsjeća nas Ivan Zoričić, nastala je od dvaju glagola: *znati* i *željeti*. Autor u knjizi govori o nekim nedorečenim pitanjima iz područja hrvatskoga književnoga jezika, pravopisnim, fonološkim, oblikotvornim i leksičkim. Knjiga *Tragom jezičnih nedoumica* nije tipični jezični savjetnik, dakle knjiga koja nabraja pod određenim slovima abecede riječi koje su pravilne i riječi koje su nepravilne. To je knjiga koja svjedoči o određenu vremenu, o suvremenom stanju i onda kada govori o prošlosti hrvatskoga jezika. Primjerice, povodom izlaska rječnika Marulićeve *Judite* što ga je sastavio Milan Moguš, Ivan Zoričić govori o nekim hrvatskim riječima koje su vremenom ili promijenile značenje, ili su postale zastarjelicama. Tako čitatelj doznaje da je ranije *bistar* značio hitar, da je *ložišće* danas ložnica, a *brod* je značio svaki prijelaz preko vode, o čemu svjedoče brojna mjesta s imenom *brod* (Slavonski Brod, Brod na Kupu).

Upozorit ćemo na neke članke da bismo dobili jasniju sliku sadržaja knjige. U posljednje vrijeme jezikoslovci posvećuju dosta prostora jeziku medija. Autor u članku pod naslovom *Perfekt u novinskim naslovima* govori o naslovima tipa: «U Rijeci kiša *poplavila* i vatrogasce». Perfekt je složeno glagolsko vrijeme, kako nas uče školske gramatike, od (nenaglašenoga) oblika prezenta glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnoga: *je poplavila*. Obično se u novinskim naslovima u perfektu izostavlja nenaglašeni oblik pomoćnoga glagola *biti*. Takvi su novinski naslovi uobičajeni, ali mi ih obično ne primjećujemo, ne prepoznavamo tu stilsku osobinu. Ivan Zoričić, pak, primjećuje to i drži da je takav način izražavanja opće prihvaćen i stilski izražajni od «punoga» perfekta u kojemu bi navedena rečenica glasila: «U Rijeci kiša *je poplavila* i vatrogasce».

Jezik u našim medijima (i ne samo u njima) pun je anglizama. I o tome govori naš jezični savjetodavac. Naše su reklame pune poruka tipa *the best beer in the world*. Dakako da autor osuđuje takav način komunikacije s čitateljem ili

* prof. dr.sc. Ljiljana Kolenić, Filozofski fakultet Osijek

sluša teljem. S pravom kaže da je ovdje riječ «o nemaru i površnom odnosu prema materinskom jeziku». Gotovo svi suvremeni hrvatski jezični stručnjaci, pa tako i Ivan Zoričić, upozoravaju na imena poput *Motovun film festival* koji su u potpunosti izvan bilo kakve hrvatske jezične norme. Žalosna je činjenica što unatoč svim navedenim savjetima takva imena zagrebačkih, motovunskih i drugih sajмова i dalje ostaju premda izvorni govornik mora i bez poznavanja hrvatske jezične norme znati da umjesto imenica *Motovun, Zagreb, Pula* i sl. te općih imenica kao *film* valja doći pridjev, dakle, pravilno jest: *Zagrebački* (ili *Pulski*) *filmski festival*. Moguće je u ovakvim svezama i *Filmski festival u Puli* (imenica/ime grada nije u nominativu nego u lokativu).

Ivan je Zoričić naš vrstan akcentolog. I u ovoj knjizi progovara o naglasku pa nas tako podsjeća da se naglasak u govoru čuje, a u pismu se rijetko bilježi jednim dijelom i zbog njegove (naglasne) «nevelike komunikacijske uloge». Kao primjer za to navodi rečenicu *Pao je grad*. Autor kaže da će nam surječje (kontekst) reći radi li se o tuči ili o gradu (naseljenom mjestu), pa da sam naglasak uglavnom nije potrebno zabilježiti u pisanom tekstu. Ipak je zaključak ovoga marljivoga akcentologa: «Pravilno je naglašavanje uvijek i pitanje kulture govorenja, koja je opet samo jedan od oblika kulture uopće».

Često je povod za nastanak članka u *Tragovima jezičnih nedoumica* netom izišla knjiga. O njoj I. Zoričić ne piše samo zato da javnost upozna s njezinim izlaskom, nego i zato da tu javnost pouči i jezično prosvjetli. U posljednjem poglavlju pod naslovom *Mala kronika hrvatskog jezikoslovlja 1999.-2003.* govori o jezikoslovnim djelima, jezičnim priručnicima, rječnicima, gramatikama koje su unutar navedenoga razdoblja, od 1999. do 2003. objelodanjivali brojni autori. Kada govori o knjizi Diane Stolac *Hrvatsko pomorsko nazivlje*, Zoričić nas podsjeća na leksikografa Božu Babića koji je objelodanio prvi tiskani pomorski rječnik u Trstu 1870. godine. Kada piše o tek objavljenom *Hrvatskom čestotnom rječniku* Milana Moguša, Maje Bratanić i Marka Tadića, poučava čitatelja kako je riječ o specijalnom, a ne o općem rječniku, koji je također dijelom jezične kulture. Čitatelj će dobiti i definiciju čestotnika (čestotnoga rječnika): «Danas je čestotnik stručni naziv za rječnik u kojemu su riječi složene po učestalosti pojavljivanja u odabranim tekstovima.» Doznajemo da su najčešće u hrvatskim tekstovima «kratke» riječi, upravo glagol *biti* sa svim svojim pojavnicama (*sam, je, bio...*), potom veznik *i*, pa prijedlog *u*, pa veznik *da...* Ivan Zoričić pozdravlja i izlazak *Hrvatsko-rumunjskoga rječnika* Gorana Filipija i Florina Ionile. Svaka nova jezikoslovna knjiga za Ivana je Zoričića radost koju s čitateljem dijeli. On nalazi u svakoj nešto zanimljivoga, vrijednoga, novoga.

Zoričić se posvećuje pitanjima koja muče obična pismenoga čovjeka, onoga koji želi njegovati svoj pisani i govoreni književni jezik. Istančanim sluhom za svakodnevne jezične nedoumice autor nas poučava boljem odabiru u hrvatskom književnom jeziku. Kada čitamo njegove članke, čini nam se da ne daje odmah odgovore: ovo valja - ovo ne valja. Nije to stil ovoga samozatajnoga znanstvenika. Jednostavnim rečenicama Ivan nas Zoričić uvlači u razmišljanja o pojedinim riječima, oblicima i općenito jezičnim problemima, pa čitatelj osjeća da sam rješava navedeni jezični problem,

odnosno da postupno, raščlanjujući ga, dolazi zajedno s autorom do odgovora na postavljeno pitanje. U svakom slučaju, Ivan Zoričić ostavlja nam mogućnost odabira, a nenametljivim savjetima pomaže nam da sami zaključujemo što je bolje i što je pravilnije.

Knjiga jezičnih savjeta Ivana Zoričića *Tragom jezičnih nedoumica* lako se čita, autor jednostavno komunicira s čitateljem, razumljiv je širokoj čitateljskoj publici, ne postavlja se savjetima iznad čitatelja nego je sugovornik s čitateljem. Preporučujemo svim jezičnim znatiželjnicima, svima koji su pred jezičnim nedoumicama, da čitaju knjigu Ivana Zoričića i tako riješe zajedno s autorom neke od svojih jezičnih problema.

Često zaboravljamo da su središta za proučavanje hrvatskoga jezika u više naših gradova, a ne samo u Zagrebu i da i ti centri daju vrsne jezične stručnjake i vrsne rezultate u jezičnom istraživanju. Među njima je i pulski jezikoslovac, marljiv i predan struci, Puljanin Ivan Zoričić čiju knjigu jezičnih savjeta preporučujemo.